

Curriculum Design of Iran's Virtual Education System Based on Klein's Nine Model at Shahid Beheshti University in the 2013-2014 Academic Year; Obstacles and challenges

Hassan Roshani Ali Baneh see^{1*}, Kouros Fathi Vajargah², Abaslat Khorasani[†]

¹ Higher education management, Urmia University, Urmia, Iran

² Department of Educational Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

[†] Department of Educational Sciences, Shahid Beheshti University of Tehran, Tehran, Iran

*Corresponding author: Hassan Roshani Ali Baneh see, Higher Education Management, Urmia University, Urmia, Iran. Email z. h.roshani10@yahoo.com

Article Info

Keywords: Curriculum, Curriculum design, Virtual education.

Abstract

Introduction: E-learning is a phenomenon that has attracted the attention of higher education practitioners and researchers in this field. The purpose of this study was to identify the challenges and barriers to curriculum design of Shahid Beheshti University Virtual Education Course in the academic year 2013-2014 based on Klein's nine models including goals, content, learning activities, learning and teaching strategies, educational materials, group classification of learners, place, time and evaluation.

Methods: In this research, descriptive survey research method has been used. The statistical population of the study includes 48 faculty members of Shahid Beheshti University. The sample size was determined based on Morgan table of 42 people. In this study, the random sampling method was used. The Data of the study was collected using the researcher made questionnaire. Teachers and experts' point of views were used to determine the validity of questionnaire, and the reliability of the questionnaire was calculated .0.89 by using Cronbach's alpha. To analyze the data, descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation) and inferential statistics (one-sample t-test and t-test for two independent groups) were used.

Results: The research findings showed that from the faculty members' point of view, the design of e-learning curriculum at Goals) $p=0.003$ (, Content($p=0.017$), Learning activities ($p<0/001$), Grouping ($p<0/001$), Learning Strategies ($p<0/001$) and Evaluation ($p<0/001$) dimensions was challenging.

Conclusion: Designing a virtual education curriculum at Shahid Beheshti University faces some challenges. Therefore, the existing challenges should be eliminated by developing a new curriculum in accordance with the principles of curriculum design.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

طراحی برنامه درسی نظام آموزش مجازی ایران براساس الگوی نه گانه کلاین در دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳؛ موانع و چالش‌ها

حسن روشنی علی بنه سی^{۱*}، کورش فتحی واجارگاه^۲، اباصلت خراسانی^۳

^۱ مدیریت آموزش عالی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران
^۲ گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران
^۳ گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران

*نویسنده مسئول: حسن روشنی علی بنه سی، مدیریت آموزش عالی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. ایمیل: h.roshani10@yahoo.com

چکیده

مقدمه: یادگیری الکترونیکی پدیده‌ای است، که توجه دست‌اندرکاران آموزش عالی و محققان این حیطه را به خود جلب کرده است. هدف این پژوهش، شناسایی چالش‌ها و عوامل بازدارنده طراحی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ بر اساس الگوی نه گانه کلاین که اعم از اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری و یاددهی، مواد آموزشی، گروه‌بندی فراگیران، مکان، زمان و ارزشیابی می‌باشد.

روش‌ها: در این پژوهش از روش تحقیق توصیفی پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۸ نفر اعضای هیأت علمی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی است که حجم نمونه براساس جدول مورگان ۴۲ نفر تعیین شد. در این پژوهش روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. جهت تعیین روایی پرسشنامه از نظرات اساتید و کارشناسان حوزه استفاده شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرانباخ ۰/۸۹ محاسبه گردید. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای و تی برای دو گروه مستقل، تحلیل واریانس یک‌راهه، آزمون تعقیبی توکی) استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد از نظر اعضای هیأت علمی طراحی برنامه درسی آموزش مجازی با چالش اهداف ($p=0/003$)، محتوا ($p=0/017$)، فعالیت‌های یادگیری ($p<0/001$)، راهبردهای یاددهی ($p<0/001$)، گروه‌بندی ($p<0/001$) و ارزشیابی ($p<0/001$) مواجه است. این نتایج با توجه به مقدار سطح معنی‌داری آنها که از $p < 0/05$ کمتر است با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است.

نتیجه‌گیری: طراحی برنامه درسی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش‌هایی روبروست. بنابراین بایستی با تدوین برنامه درسی جدید منطبق با اصول طراحی برنامه درسی چالش‌های موجود را از بین برد.

واژگان کلیدی: تدریس، انگیزشی، کاربردی، قارچ شناسی پزشکی، دندان پزشکی.

مقدمه

نظریه‌های یادگیرنده محور توجه نشود، برنامه درسی از همخوانی درونی و تجانس لازم برخوردار نخواهد شد و در نتیجه برای یادگیرندگان اثربخش نخواهد بود [10]. پژوهش قابل توجهی درباره اثربخشی آموزش مجازی و کیفیت برنامه درسی مجازی انجام یافته است که برخی از آنها حکایت از چالش‌هایی درباره عناصر برنامه درسی مجازی دارد. که عبارتند از: هزینه‌های اولیه‌ی نسبتا بالا، محدودیت آشنایی دانشجویان در بهره‌برداری و دسترسی به رایانه و خدمات جانبی آن [11]، وجود مشکلات کیفی در رابطه با تامین مواد آموزشی، اصلاح و روزآمد کردن دوره-ها [12]، فقدان ارتباط چهره به چهره و دوری از ارتباطات جمعی [13]، امکان کاهش بازده کلاسی (به دلیل برگزاری اغلب این گونه دوره‌ها در زمان‌های غیر مفید) [14]، چالش در انتخاب اهداف آموزش، محتوای آموزشی [15]، چالش در تعیین فعالیت‌های یادگیری یاددهی، روش‌های ارزشیابی [16] گروه‌بندی [17] و حصول به اهداف، نرم افزار آموزشی، تعامل در محیط آموزشی، ارزشیابی، فرآیند تدریس و منابع [18] و [19]. بنابراین با توجه به مبانی نظری و یافته‌های تحقیقات داخلی و خارجی احتمال وجود چالش‌هایی در طراحی برنامه درسی آموزش مجازی در قلمرو پژوهش حاضر وجود دارد. دیدگاه اعضای هیأت علمی در بررسی و امور مرتبط با حوزه تخصصی و شغلی آنها، مبنای پایش برای اقدامات اصلاحی در جهت مطلوب نمودن امورات مهم تلقی می-شود. بازخورد کسب‌شده از سوی اعضای هیأت علمی، دانش و آگاهی آنان از وضعیت موجود طراحی برنامه درسی آموزش مجازی اطلاعات مهمی در اختیار تصمیم‌گیران برای رفع مشکلات طراحی برنامه درسی آموزش مجازی قرار می‌دهد. همچنین از آنجایی که در مورد چالش‌های طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی تحقیقی صورت نگرفته است پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌های طراحی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در سال‌تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ بر اساس الگوی نه گانه کلان انجام شد.

روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف جزء تحقیقات کاربردی و به لحاظ چگونگی جمع‌آوری اطلاعات جزء پژوهش‌های توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۸ نفر اعضای هیأت علمی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی است که حجم

امروزه با توجه به تغییرات سریعی که در محیط پیرامون در حال شکل‌گیری است، اجرای نظام‌های مجازی به منظور ارائه خدمات با فن‌آوری‌های جدید در زمینه تدریس و یادگیری به صورت یک نیاز اساسی مطرح شده است [۱]. از اینرو آموزش مجازی که به عنوان آموزش ارایه شده از راه دور از طریق شبکه جهانی وب که عمدتا منجر به اخذ گواهینامه و مدرک می‌شود، تعریف شده است در زمان کوتاهی رشد و توسعه چشمگیری داشته-اس [۲]. در این میان برنامه درسی اساس توسعه آموزش‌های مجازی است که ابتدا بایستی طراحی و تولید شود، سپس توسط مدرسان با مهارت اجرا گردد و به طور مداوم مورد ارزشیابی قرار گیرد [3]. برنامه درسی به عنوان جوهره آموزش در ترکیب با روش‌ها و شیوه‌های فناورانه به هنگام تدریس کارآمدی و اثربخشی نظام آموزشی را تضمین می‌کند [4]. که در این راستا لازم و ضروری است رویکرد برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر فناوری اطلاعات تغییر یابد و استفاده از ابزارهای فناوری در همه بخش‌های برنامه درسی مورد توجه قرار گیرد [5] همچنین گروه طراح برنامه درسی آموزش مجازی بایستی درک صحیحی از ویژگی‌های فضای مجازی و قابلیت‌های چند رسانه‌ای، ابر رسانه-ای و ارتباطی اینترنت داشته باشد و این قابلیت‌ها را به طور مؤثر با عناصر برنامه‌ی درسی تلفیق کند [6]. طراحی برنامه‌درسی به فرایند مشخص کردن عناصر برنامه درسی و گنجاندن آنها در برنامه اشاره می‌کند [7]. متخصصان و طراحان برنامه‌ی درسی، درباره‌ی عناصر برنامه درسی توافق کلی ندارد و هر یک از آنها عناصر مختلفی را برای آن در نظر می‌گیرند. جانسون در دهه ۱۹۶۰ تنها عنصر برنامه درسی را نتایج یادگیری می‌دانست [8] و استارک و لاکوتا عناصر برنامه درسی را متشکل از هدف، محتوا، توالی، یادگیرندگان، فرآیندهای آموزشی، منابع آموزشی و ارزشیابی می‌داند [9]. در این نوشتار، عناصر برنامه درسی مبتنی بر وب بر اساس دیدگاه کلان بررسی شد که عبارتند از: اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری و یاددهی، مواد آموزشی، گروه‌بندی فراگیران، مکان، زمان و ارزشیابی. در طراحی برنامه درسی مجازی بایستی در تعیین هدف‌ها، تهیه و سازماندهی محتوای الکترونیکی و تعیین دیگر عناصر برنامه درسی مد نظر کلان، به ویژگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات توجه شود؛ به نحوی که اگر در تعیین ویژگی‌های یکی از عناصر مانند هدف‌های برنامه درسی یا شیوه‌های ارزشیابی به ویژگی‌های محیط مجازی و

انحراف استاندارد) و برای پاسخ به سؤال پژوهش از روش‌های آمار استنباطی (آزمون T تک نمونه‌ای) استفاده گردید.

یافته‌ها

در بررسی سؤال پژوهش با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل (جدول شماره ۱) مقدار میانگین تجربی ابعاد اهداف (۲/۸۹)، محتوا (۲/۳۲)، فعالیت‌های یادگیری (۱/۹۷)، راهبردهای یادگیری (۲/۴۸)، گروه‌بندی (۲/۱۰)، ارزشیابی (۲/۶۱) و مقایسه آن با میانگین نظری (۳) می‌توان گفت که میانگین تجربی ابعاد مذکور از میانگین نظری پایین‌تر است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری اهداف ($p=0/003$)، محتوا ($p=0/017$)، فعالیت‌های یادگیری ($p<0/001$).

راهبردهای یادگیری ($p<0/001$)، گروه‌بندی ($p<0/001$)، مکان یادگیری ($p=0/010$)، ارزشیابی ($p<0/001$) که از ۰/۰۵ کمتر است با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که تفاوت بین میانگین‌های تجربی و نظری معنی‌دار است. بنابراین از نظر اعضای هیأت علمی طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی با چالش‌های اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری، گروه‌بندی، ارزشیابی مواجه است. همچنین با توجه مقدار میانگین تجربی ابعاد مواد یادگیری (۳/۲۷)، مکان (۳/۲۸) و زمان (۳/۴۹) و مقایسه آن با میانگین نظری (۳) می‌توان گفت که میانگین تجربی ابعاد مذکور از میانگین نظری بالاتر است. بنابراین طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی با چالش‌های مواد آموزشی، مکان و زمان یادگیری مواجه نیست.

نمونه براساس جدول مورگان ۴۲ نفر تعیین شد. در این پژوهش روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. در پژوهش حاضر برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. برای تدوین پرسشنامه ابتدا ادبیات تحقیق مطالعه شد و براساس ادبیات پژوهش ابعاد پرسشنامه مشخص گردید که با توجه به ادبیات تحقیق ۹ بعد استخراج و برای هر کدام گویه‌هایی تدوین گردید. پرسشنامه محقق ساخته در پژوهش حاضر شامل ۳۵ گویه با مقیاس لیکرت (طیف خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) در ۹ بعد اعم از اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یادگیری، مواد یادگیری، گروه‌بندی یادگیری، مکان، زمان و ارزشیابی بود. به منظور بررسی روایی محتوایی، پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار شش نفر از اساتید متخصص حوزه آموزش مجازی قرار گرفت و بر اساس نظرات آنها اصلاحات لازم در پرسشنامه اعمال شد. برای تعیین ضریب پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرانباخ استفاده شد. ضریب پایایی پرسشنامه ۰/۸۹ بدست آمد که عدد به دست آمده نشانگر این است که پرسشنامه مذکور از پایایی بالایی برخوردار است. جهت توزیع پرسشنامه در بین نمونه پژوهش از مدیریت آموزش الکترونیکی دانشگاه شهید بهشتی مجوز اخذ شد. بعد از آن پرسشنامه بین نمونه آماری توزیع گردید. فرایند اجرای پرسشنامه حدود ۲ ماه به طول انجامید. لازم به ذکر است قبل از توزیع پرسشنامه اصول اخلاق پژوهشی ایجاب می‌کرد که از رضایت پاسخگو جهت همکاری اطلاع یافته و از محرمانه بودن اطلاعات مطمئن سازیم که در این مورد به هر یک از نمونه آماری توضیحات لازم داده شد. به منظور تحلیل اطلاعات از نرم افزار آماری spss استفاده شد. برای تحلیل داده‌های توصیفی از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین،

جدول ۱. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای در رابطه با مؤلفه‌های طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی

آزمون t تک نمونه‌ای		شاخص‌های توصیفی				آزمون	ابعاد طراحی برنامه درسی آموزش الکترونیکی
Sig	Df	T	SD	M	N		
<0/001	۴۱	۴/۷۲	۰/۶۷۸	۳/۵۲	۴۲	اهداف آموزشی تعیین شده طی اجرای برنامه درسی قابل حصول است.	اهداف آموزشی
<0/001	۴۱	-۵/۴۰	۱/۰۴	۲/۰۷	۴۲	اهداف آموزشی با امکانات محیط آموزش مجازی تناسب دارد.	
<0/001	۴۱	۴/۹۳	۰/۹۲۰	۳/۷۳	۴۲	اهداف آموزشی صراحت و روشنی لازم را دارد.	
<0/001	۴۱	-۵/۳۲	۰/۸۸۳	۲/۲۳	۴۲	در تعیین اهداف آموزشی به علایق و نیازهای دانشجویان مجازی توجه شده است.	
/۰۰۳	۴۱	-۲/۲۵	۰/۵۱۵	۲/۸۹	۴۲	نمره کل (اهداف آموزشی)	
<0/001	۴۱	۷/۵۷	۰/۷۴۹	۳/۹۲	۴۲	در تنظیم محتوای الکترونیکی به دانش و ویژگی مخاطبان توجه شده است.	محتوای آموزشی
<0/001	۴۱	۵/۳۷	۰/۹۰۵	۳/۷۸	۴۲	محتوای الکترونیکی حاوی مفاهیم اساسی مرتبط است.	
/۰۰۲	۴۱	-۳/۳۱	۰/۹۷۹	۲/۴۷	۴۲	محتوای الکترونیکی فراگیر را به یادگیری فعال ترغیب می‌کند.	
/۶۵۲	۴۱	/۴۵۴	۱/۴۲	۳/۱۰	۴۲	بین محتوای و رسانه‌های مورد استفاده تناسب وجود دارد.	

۰/۱۷	۴۱	-۲/۴۹	.۷۹۶	۲/۳۲	۴۲	نمره کل (محتوای آموزشی)	
<0/001	۴۱	-۷/۸۲	.۸۵۰	۱/۹۲	۴۲	بین فعالیت‌های یادگیری دانشجویان مجازی با اهداف آموزشی تناسب وجود دارد.	فعالیت‌های
<0/001	۴۱	-۷/۴۱	.۸۵۳	۱/۹۷	۴۲	فعالیت‌های یادگیری دانشجویان را به یادگیری گروهی ترغیب می‌کند.	
<0/001	۴۱	-۷/۶۱	.۷۸۷	۲/۰۲	۴۲	فعالیت‌های یادگیری با سبک‌های گوناگون یادگیری مرتبط است.	
<0/001	۴۱	-۱۶/۲	.۳۹۰	۱/۹۷	۴۲	نمره کل (فعالیت‌های یادگیری)	راهبردهای تدریس
<0/001	۴۱	۵/۲۲	.۶۸۳	۳/۵۷	۴۲	روش‌های تدریس آموزش مجازی با محتوا تناسب دارد.	
<0/001	۴۱	-۶/۷۸	/۹۵۷	۱/۹۴	۴۲	در انتخاب روش‌های ارائه مطالب به تفاوت‌های فردی توجه شده است.	
<0/001	۴۱	-۴/۵۸	/۹۵۶	۲/۲۸	۴۲	در انتخاب روش تدریس در محیط آموزش مجازی به یادگیری گروهی توجه شده است.	
<0/001	۴۱	-۳/۶۳	/۸۳۱	۲/۱۰	۴۲	بین روش تدریس و فناوری مورد استفاده در محیط آموزش مجازی تناسب وجود دارد.	مواد یادگیری
<0/001	۴۱	-۷/۰۹	/۴۵۱	۲/۴۸	۴۲	نمره کل (راهبردهای یادگیری)	
/۰۴۴	۴۱	۲/۰۸	/۹۳۳	۳/۳۱	۴۲	بین مواد آموزشی و اهداف آموزشی تناسب وجود دارد.	
/۰۱۴	۴۱	۲/۵۸	۱/۰۰	۳/۴۲	۴۲	به اصل سادگی در انتخاب مواد آموزشی توجه شده است.	
/۰۰۴	۴۱	۳/۰۷	/۹۵۱	۳/۴۷	۴۲	به اصل تنوع در انتخاب مواد آموزشی توجه شده است.	
/۰۰۹	۴۱	۲/۷۵	۱/۰۵	۳/۴۷	۴۲	در انتخاب مواد آموزشی به اصل به صرفه بودن توجه شده است.	گروه‌بندی
/۱۱۰	۴۱	-۱/۶۳	۱/۱۸	۲/۶۸	۴۲	به ایجاد کتابخانه الکترونیکی در محیط سیستم آموزش مجازی توجه شده است.	
/۰۱۰	۴۱	۵/۷۳	/۶۱۷	۳/۲۷	۴۲	نمره کل (مواد یادگیری)	
<0/001	۴۱	-۷/۱۴	/۸۸۴	۱/۹۷	۴۲	در محیط آموزش مجازی فراگیران قوی‌تر نسبت به سایرین بیشتر می‌آموزند.	
/۰۰۱	۴۱	-۳/۶۳	/۸۹۲	۲/۴۷	۴۲	محیط آموزش مجازی قابلیت تشکیل گروه‌های یادگیری را دارد.	
<0/001	۴۱	-۸/۹۷	/۷۷۷	۱/۸۶	۴۲	در محیط مجازی آموزش گروه‌بندی بر اساس شایستگی‌ها وجود دارد.	مکان
<0/001	۴۱	-۳/۳۳	/۵۹۰	۲/۱۰	۴۲	نمره کل (گروه‌بندی فراگیران)	
/۰۳۲	۴۱	۲/۰۹	۱/۱۱	۳/۴۰	۴۲	در طراحی محیط وب به رنگ‌های آموزش توجه شده است.	
/۰۲۲	۴۱	۲/۳۰	/۷۸۹	۳/۳۵	۴۲	در طراحی محیط وب به اصل تنوع توجه شده است.	
/۰۴۲	۴۱	۳/۰۴	/۹۴۲	۳/۳۲	۴۲	در طراحی محیط وب مکان‌هایی برای برنامه‌های جنبی تعبیه شده است.	
/۰۰۶	۴۱	-۱/۸۵	/۷۸۵	۲/۵۴	۴۲	در طراحی محیط وب به اصل سادگی توجه شده است.	زمان
/۰۱۰	۴۱	۲/۹۲	/۶۴۱	۳/۲۸	۴۲	نمره کل (مکان یادگیری)	
<0/001	۴۱	-۶/۰۰	/۹۹۹	۲/۰۲	۴۲	بین مدت زمان اختصاص یافته و حجم محتوای الکترونیکی مورد نظر تناسب وجود دارد.	
<0/001	۴۱	-۶/۰۰	/۹۹۹	۲/۰۲	۴۲	ساعات تشکیل کلاس‌های مجازی در طول روز مناسب است.	
<0/001	۴۱	-۴/۳۳	۱/۰۱	۲/۲۸	۴۲	زمانی برای ترمیم یادگیری دانشجو برای شرکت در آموزش مجازی وجود دارد.	
<0/001	۴۱	۹/۸۴	/۵۵۴	۳/۴۹	۴۲	نمره کل (زمان یادگیری)	ارزشیابی
<0/001	۴۱	-۶/۰۸	۱/۰۱	۲/۰۰	۴۲	شیوه‌های ارزشیابی با اهداف آموزشی تناسب دارد.	
<0/001	۴۱	-۴/۱۵	۱/۰۱	۲/۳۱	۴۲	ارزشیابی تکوینی در زمان‌های مناسب مقرر شده است.	
<0/001	۴۱	-۷/۳۲	/۶۶۴	۲/۲۱	۴۲	اصول نمره‌گذاری به تکالیف واضح و صریح بیان شود.	
<0/001	۴۱	-۸/۱۹	/۸۳۱	۱/۸۹	۴۲	در انتخاب شیوه ارزشیابی به خودارزیابی دانشجویان مجازی توجه شده است.	
/۶۷۶	۴۱	/۴۲۲	/۷۶۹	۳/۰۵	۴۲	امکان بازخورد برای اصلاح یادگیری دانشجویان مجازی وجود دارد.	کل
<0/001	۴۱	-۱/۰۸	/۳۹۹	۲/۲۹	۴۲	نمره کل (ارزشیابی یادگیری)	
<0/001	۴۱	-۸/۸۲	/۲۶۶	۲/۶۱	۴۲	طراحی برنامه درسی	

بحث

مواجهه است. این بخش از یافته‌ها با یافته پژوهش Bahri Gamichi, Samari, Abdoli Sultan Ahmadi [23], Khaghanizadeh, Maleki, و [15] Naqshbandi et al Abbasi, Abbaspour & Mohammadi I [24] در مورد محتوای آموزشی همسو است. محتوای برنامه درسی دانشگاه مجازی باید بر اساس ملاک‌هایی همچون: عمیق و ژرف بودن، تخصصی بودن، دانشجو محوری و مساله محوری بودن انتخاب شود. سپس حقایق، مفاهیم و اصول منتخب، بایستی با توجه به قابلیت‌های چند رسانه‌ای و ابر رسانه‌ای سازماندهی شود که به فهم عمیق، انگیزش یادگیرنده و ساخت دانش در یادگیرنده یاری رساند [8]. نتایج پژوهش حاضر از نامناسب بودن محتوای الکترونیکی حکایت دارد که لزوماً می‌توان گفت در انتخاب محتوا از معیارهای محتوای مؤثر پیروی نشده است. محتمل است که افراد متخصص در تولید محتوای مشارکت نداشته‌اند. چنانکه ادبیات نظری نیز به این مسأله اشاره می‌کند. از جمله نقاط ضعف موجود در تولید محتوای الکترونیکی می‌توان به نبود شیوه دقیق و معتبر برای انتخاب محتوا، فقدان جایگاه متخصصین آموزش الکترونیکی در ساختار سازمانی و نیروی انسانی مربوط به تولید محتوا اشاره کرد [10]. همچنین نتایج نشان داد که فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته پژوهش Asadi et al [20], Rabiee & Sakineh, Mohebbi, Rashid Haji و [17] Khajehlou shiufeu [25] همسو است. شایان ذکر است که هدف از تجهیز برنامه درسی به فعالیت‌های یادگیری درگیر فرایند آموزش است و فراگیر از طریق فعالیت‌های یادگیری است که مهارت‌های انجام فعالیت‌های ضروری در دوره

در این پژوهش به منظور شناسایی چالش‌های طراحی برنامه درسی آموزش مجازی، نظرات اعضای هیأت علمی در نه بعد بر اساس نظر کلاین و سی و پنج گویه سنجیده شد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل سوال پژوهشی، طراحی برنامه درسی آموزش مجازی با چالش‌هایی مواجه بود. در این بخش به تفکیک عناصر برنامه درسی به تبیین چالش‌های طراحی برنامه درسی آموزش مجازی پرداخته شد. نتیجه تجزیه و تحلیل در مورد عنصر اهداف آموزشی نشان داد که طراحی این عنصر برنامه درسی با چالش مواجه است. نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌ها Asadi Karim, Ahmad [20], Mirzaei, Movahedi & Samiani & Sharif [21], Naqshbandi & Mahmoud [15], Lawrence & Arthur [22], و Asgari, Motamedi & Ghaedi [18] همسو است. عدم وجود مکانیسم مؤثر جهت شناسایی و برآورد نیازهای فراگیران و نیاز جامعه از جمله چالش‌های دوره‌های آموزش مجازی است. براساس نظر متخصصین، طراحی برنامه درسی امری مرتبط با تعیین عناصر برنامه درسی است از اینرو در انتخاب و تعیین اهداف آموزشی ضروری است به نیازهای فراگیران و جامعه که زندگی آنان به گونه‌ای تحت تأثیر برنامه درسی است توجه شود. اگر مکانیسم مؤثر و مناسب جهت برآورد انتظارات وجود نداشته باشد احتمال اینکه برنامه درسی در حصول به اهداف مورد نظر عقیم باشد، بیشتر است. زیرا حصول به اهداف برنامه درسی به چگونگی انتخاب و تعیین اهداف آموزشی که اثربخشی عناصر دیگر برنامه درسی به آن وابسته است، بستگی دارد. یافته دیگر تحقیق نشان داد که محتوای آموزشی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش

آموزشی دلالت دارد. علاوه بر این عدم تناسب محتوای آموزش و فناوری آموزشی نیز می‌تواند فرآیند آموزش را خدشه‌دار کند و به صورت مستقیم مانع از دستیابی به اهداف تدریس گردد. ادبیات نظری نیز وجود این رابطه را تأیید می‌کند. روش‌های تدریس با اهداف و غایت برنامه درسی رابطه نزدیکی دارند. برای تحقق اهداف تربیتی هر نظام آموزشی به طور اعم و نظام‌های آموزش باز و از راه دور به طور اخص روش‌های خاصی را برای هدایت فعالیت‌های خود، در برنامه‌ریزی‌ها به کار می‌گیرند. از آنجا که دستیابی به این اهداف متضمن تدریس و تدریس متضمن معرفی است که خود به کاربرد فن و روش نیاز دارد [۲۸]. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که گروه‌بندی برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته‌های پژوهش Bahri Gamichi et al [۲۳]، Rabiee et al [۱۷] همسو است. Aydin معتقد است گروه‌بندی به مدرسان اجازه می‌دهد که در برنامه‌ریزی‌های خویش اثربخش‌تر باشند. و فراگیران قوی‌تر نسبت به سایرین بیشتر می‌آموزند. همچنین فراگیران ضعیف‌تر با پیشرفت فراگیران قوی مایوس نمی‌شوند و تدریس ساده‌تر است و مشکلات انضباطی کمتری در کلاس رخ می‌دهد [۲۹]. با توجه به اینکه در این پژوهش عنصر گروه‌بندی با چالش مواجه است می‌توان گفت که آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی از مزایایی که صاحب نظران در مورد گروه‌بندی گفته‌اند برخوردار نیست. بنابراین لازم است برای رفع این مشکل در مرحله طراحی برنامه درسی به عنصر گروه‌بندی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در مورد عنصر ارزشیابی نیز نتایج نشان داد که برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته

بزرگسالی را کسب می‌کند. فعالیت‌های یادگیری چنان باید در فرآیند آموزش نقش مؤثری ایفا کند که به یادگیری فعال منجر شود و فراگیر را بر یادگیری گروهی و یادگیری مداوم ترغیب کند. فعالیت‌های یادگیری با ویژگی‌های مذکور، برنامه درسی و آموزش را در مسیر اثربخش قرار می‌دهد. البته ضرورت دارد که در انتخاب و تعیین فعالیت‌های یادگیری در دوره‌های آموزش مجازی بیشترین دقت را صرف نمود زیرا ابعاد و ویژگی‌های فناوری و اطلاعات عاملی است که باید در نظر گرفت. در غیر این صورت آموزش مجازی با چالش‌هایی مواجه خواهد شد. چنانکه Gharebaghi [2010] [۲۶] معتقد است که تنها کاربرد فناوری یادگیری‌ها را بهبود نمی‌بخشد بلکه برای استفاده مناسب از فناوری آموزش و برنامه درسی باید الزامات برنامه‌ریزی و طراحی فعالیت‌های آموزشی را در ابعاد گوناگون در نظر گرفت. با توجه به مطالب فوق و نتیجه پژوهش حاضر در مورد فعالیت‌های یادگیری چنین به نظر می‌رسد که عنصر فعالیت‌های یادگیری برنامه درسی آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی از ویژگی مطلوب برخوردار نیست و توان ایجاد یادگیری فعال و ترغیب فراگیر برای یادگیری گروهی را ندارد. در مورد بعد راهبردهای تدریس، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که راهبردهای تدریس برنامه درسی دوره آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی با چالش مواجه است. این بخش از یافته‌ها با یافته پژوهش Khaghanizade et al [۲۴]، Assareha، Hosseini & [۱۹]، shiufeu [۲۵] و Ghorbankhani [۲۷] همسو است. با توجه به گویه‌های این بعد از پژوهش می‌توان گفت که سبک‌های یادگیری و تفاوت‌های فردی در انتخاب و تعیین راهبردهای تدریس در نظر گرفته نشده‌است و همین عدم انطباق به طور مستقیم بر عدم وصول به اهداف

آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در حوزه ارزشیابی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. به عبارتی به استناد گویه‌ها، ارزشیابی از ویژگی تناسب با هدف آموزشی، ارزشیابی مستمر و تکوینی، بیان صریح اصول نمره‌گذاری و استفاده از شیوه‌های خود ارزیابی برخوردار نیست. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به این مورد اشاره کرد که مطالعه انجام گرفته با استفاده از پرسشنامه بود، لذا توصیه می‌گردد در مطالعات آینده از مصاحبه استفاده شود تا نگرش افراد در مورد موضوع پژوهش به صورت دقیق‌تر جمع‌آوری شود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد که آموزش مجازی دانشگاه شهید بهشتی در برخی عناصر نه گانه برنامه درسی کلان با چالش‌هایی روبروست که عبارتند از اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یاددهی، گروه‌بندی و ارزشیابی. بی شک وجود چالش‌های طراحی برنامه درسی آموزش مجازی موجبات عدم حصول به اهداف یادگیری و یاددهی را فراهم می‌کند. در این خصوص می‌توان با تدوین برنامه درسی مورد نیاز و جدید بر اساس اصول طراحی برنامه درسی چالش‌های موجود را از بین برد تا کارآمدی نظام آموزش مجازی ارتقاء یابد.

سپاسگزاری

محققین از کلیه اساتید دانشگاه شهید بهشتی تهران که با تکمیل پرسشنامه محقق را در اجرای این مطالعه یاری نمودند، تشکر می‌نمایند.

ملاحظات اخلاقی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در دانشگاه تربیت مدرس تهران است. کد مصوبه رساله ۳۹۹۴/۶۲۵ است.

تضاد منافع

پژوهش Fathi Vajargah, [۲۴]Khaghanizadeh et al, Rabie [۱۶]Ebrahimzadeh Farajollahi, Khoshnoodifar [۱۷]et al [۱۸]Asgari et al, [۱۹]Assareha et al, [۳۰]Sedighpour و [۳۱]Parhizi همسو است. با توجه به اهمیت ارزشیابی در حوزه آموزش ضروری است در امورات مربوط به آن با حساسیت بیشتری برخورد نمایند. ارزشیابی اساس اثربخشی در آموزش است زیرا آموزش زمانی به هدف وصول پیدا می‌کند و از ویژگی اثربخش بهره‌مند می‌شود که مجموعه فعالیت‌ها به عنوان مکانیسم، بازخوردی را در صورت تخطی از مسیر مطلوب ارائه کند. این عمل در اصلاح ناهنجاری‌های آموزش نقش به خصوصی ایفا می‌کند. انجام ارزشیابی فی نفسه ما را به سر منزل مقصود نمی‌رساند بلکه در انجام آن مجموعه اصولی هست که باید در نظر گرفت. از نظر [۲۰۰۳]Naidu [۳۲] ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان در برنامه درسی مجازی، مبتنی بر مجموعه اصولی است که عبارتند از تناسب بین ابزارها و تکالیف ارزشیابی با هدف‌های یادگیری، تلقی راهبردهای ارزشیابی بخشی از تجربه‌های یادگیری، استفاده از راهبردها و ابزارهای متعدد برای ارزشیابی، نظارت مستمر بر کیفیت راهبردهای ارزشیابی و اجرای ارزشیابی به قصد ارائه بازخورد و بهبود در یادگیری. اما ارزشیابی چنانکه از تعریف آن پیداست به این موارد ختم نمی‌شود. لازم است نتایج آن بر حسب معیاری تفسیر شود تا مبنایی برای انجام یک طرح عملیاتی در جهت مطلوب نمودن آموزش و برنامه گردد. [۲۰۰۵]Rahmani [۳۳] به این مورد چنین اشاره می‌کند که خط مشی‌های نمره‌گذاری و ارزشیابی هم باید برای همه فعالیت‌ها و تکالیف دوره به صورت واضح توصیف شوند و مرتبط با هم باشند. با توجه به نتایج این پژوهش در مورد ارزشیابی می‌توان گفت که

منابع

1. Ong P. A. descriptive study to identify deterrents to participation in employer-provided e-learning. Unpublished Doctoral Dissertation, Capella University, Degree PhD.2004.
2. Zarei I. E-learning and the challenge of higher education. Collection of abstracts presented in the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Allameh Tabatabai University.2005. (In Persian).
3. Seraji F, Attaran, M. E-learning: Basics, design, implementation and evaluation. Hamedan: Bo Ali Sina University Press.2011(In Persian).
4. Sobhaninejad M. [Analysis of the advantages and disadvantages of using a virtual university curriculum to provide practical solutions]. International Conference on University Textbook. University Textbook, Publications, SAMT.2004(In Persian).
5. Islami M. [Curriculum in the Age of Information and Communication Technology]. AYIJ Publications.2002.
6. Weller M. Delivering Learning on the Net the Why, What & How of Online Education. London: kogan page.2002(In Persian).
7. Fathi Vajargah K. [Principles and Concepts of Curriculum Planning]. Bal Publications. 2009.
8. Seraji F [Web Curriculum: A Step Towards Centralization or Intensification of Focus in the Curriculum Planning System]. CSQJ. 2005; 4(1): 69-84(In Persian).
9. Saunders Sh T. Perceptions of quality in cross – border higher education at sojourner–Douglass Bahamas Campus. Morgan State University. ProQuest Information and Teach Company.2005.
10. Seraji Farhad. [Curriculum design and development process in virtual learning. Iranian Encyclopedia Curriculum.2009(In Persian).
11. Ebadi R. [E-learning and education]. Tehran: Aftab Mehr.2002(In Persian).
۱۲. Steve R, Scott B, Freeman H. The virtual university: The internet and resource-based learning . London, Sterling: Kogan Page Limited.2002.
13. Nasiri A. [Management of Virtual Universities of Tehran E-Learning Center]. University of Tehran School of Management Publications.2002(In Persian).
14. Wentz M. Learning effectiveness from a students perspective Retrieved from from.2002; www2.uwstout.edu/content/bpa/ir/laptop/learning.pdf.
۱۵. Naqshbandi T, A Mahmoud. [Pathology of in-service training elements of Iran Khodro Company based on Acker model in ۲۰۱۲]. Master Thesis in Curriculum Planning Faculty of Literature. Shahid Beheshti University.20010(In Persian).
۱۶. Fathi Vajargah K, Ebrahimzadeh I, Farajollahi M, Khoshnoodifar M. [Curriculum Internationalization in the Iranian Higher Education System: Challenges and Strategies]. JESSBCUA.2012; ۶(۲): ۶۶-۴۵.
17. Rabiee M, Sakineh, Mohebbi A, Rashid Haji Khajehlou S. [Assessing the internal quality of the virtual education curriculum of Ferdowsi University of Mashhad]. OJ MED. 2010; ۴(۱):۳۶-۳۹(In Persian).
18. Asgari A, Motamedi V, Ghaedi B. Evaluation OF Virtual Education urriculum Plan In Computer Program At Iran University Of Science And Tecnology. IJOCRB. 2012;4(6):554-570.
19. Assareha A , Hosseini M, BidokhtBarriers to e-teaching and e-learning , Procedia Computer Science. 2011; 3(3): 791-795.
20. Asadi H, Mirzaei Kh, Movahedi R, Samian M. [Barriers to the development of e-learning in the Faculty of Agriculture, Bo Ali Sina University, Hamadan]. JAER. 2014; 10(4): 13-25(In Persian).
21. Karimi S, Ahmad R, Sharif M. [Necessarily the Challenges of Higher Education Curriculum Design with a Learning Community Approach]. BQ JHECS. 2013; 3(8): 126-89(In Persian).
۲۲. Lawrence M, Arthur J. Graduate attributes in an electrical engineering curriculum: A Case Study. 2017; DSpace, and URI:http://hdl.handle.net/11462/1496.

23. Bahri Gamichi K, Samari M, Abdoli Sultan Ahmadi J. [Investigating the Challenges of Electrical Engineering Curriculum for Review and Renovation]. IEEQ. 2016; 20(79): 1-25(In Persian).
24. Khaghanizadeh M, Maleki H, Abbasi M, Abbaspour A, Mohammadi I. [Challenges of Medical Ethics Curriculum Related to Professors: A Qualitative Study]. IJME. 2012; 7(11): 903-916(In Persian).
۲۵. shiufeu M, Peltola U. The problem of a market – oriented university. Higher Education. 2006;52(2): 251-281.
26. Qarabagh Sh, Mohammadi Z [Discussion learning activities: A new approach to virtual learning]. JES. 2008; 3(1);39- 35(In Persian).
27. Ghorbankhani M, Salehi K. Representation of Virtual Education Challenges in the Iranian Higher Education System: A Phenomenological Study. Information and Communication Technology in Educational Sciences.(2015) ; 7 (2):123-148(In Persian).
۲۸. Rezaei M H, Pakseresht M, Safaei Moghadam J. [Epistemological perspectives on teaching-learning strategies in the distance education system]. BSRJDR. 2006; 15(30): 13-25(In Persian).
- ۲۹ Aydin E. on the influence of grouping practices on lassroom teaching, marmara university. Istanbul, turkey.2006.
- ۳۰.Sedghpoor B, & Mirzaei S. Challenges attitude of faculty members in e-Learning. *Educational Technology*(2008) ; 3(1): 77-87 (in Persian).
- ۳۱Parhizi R, Zamani B, & Asemi A. Virtual learning challenges. *Growth of Educational Technology*.(2008): 7, 40-43(in Persian).
۳۲. Naidu S. Teaching with Technology: Principles and. London: Kogan page. 2003.
۳۳. Rahmani B, [Investigating the content of the educational program of the virtual experimental course of the Faculty of Hadith Sciences of Rey city based on predetermined goals]. Master Thesis, Allameh Tabatabai University, Faculty of Educational Sciences. 2003